

TERAVILJA KVALITEEDI MÄÄRAMISEST

Seoses raskete ilmastikutingimustega käesoleva aasta koristusperioodil on väga oluliseks muutunud vilja kvaliteedi objektiivse määramise küsimused. Seetõttu ei tee paha, kui mõningaid olulisi momente uuesti meelde tuletada.

Esmane ja väga oluline protseduur vilja kvaliteedi määramisel on proovivõtt.

Proovivõtu eesmärgiks on antud viljapartii keskmistele omadustele ja koostisele vastava proovi saamine, millega tagatakse, et võetud proov esindaks objektiivselt kogu teraviljapartii keskmist kvaliteeti.

Kuna nii laos kui ka transpordivahendil olevad teraviljapartiid ei ole homogeensed, (mistõttu erinevate füüsikaliste parameetritega terad samuti ka lisandid ja saasteained ei ole jaotunud ühtlaselt partii lõikes) tuleb proovi esinduslikkuse saavutamiseks võtta partii erinevatest osadest piisav arv pistelisi proove ja nendest kokku pandud koondproov hoolikalt segada. Pisteliste proovide arv sõltub partii suurusest. Pistelisi proove võetakse kindla skeemi järgi ja nende arv peaks olema piisavalt suur et saavutada partii igakülgne hõivatus proovivõtuga.

Proovivõtuks kasutatakse spetsiaalseid vahendeid. Koormast ja laost võttes on selleks spetsiaalne proovivõtuora, mis võimaldab pistelisi proove võtta viljamassi eri sügavusel asuvatest kihtidest. Seega ei ole kindlasti esinduslik selline proov, mis on võetud käega või kühvliga laos asuva viljamassi pinnalt, isegi kui seda on võetud mitmest erinevast kohast.

Proovivõtt on reguleeritud standarditega. Eestis on nendeks EVS 780:2003 "TERAVILI, KAUNVILI JA JAHVATATUD TOOTED. Proovivõtt staatilistest kogustest" ja EVS 798:2003 "TERAVILI JA JAHVATATUD TERAVILJASAADUSED. Automaatproovivõtt." Pooltevahelisel kokkuleppel võib aga erandjuhtudel kasutada ka muid standardseid või mittestandardseid meetodeid.

Proovivõttule järgneb laboratoorse proovi analüüs. Vilja müüjad kaebavad tihti, et nende arvates pole vilja ostja analüüsides tegemisel objektiivne ja tõlgendab tulemusi müüja kahjuks. Mida peaks ja saaks vilja müüja enda kaitseks ette võtta. Kõigepealt peaks jälgima, et proov oleks võetud nõuetekohaselt. Juhul, kui ostja teatab, et pakutav vili ei sobi analüüsitulemuste põhjal teatud kasutusotstarbeks ettenähtud nõuetele (näiteks toiduviljaks), siis on pakkujal õigus teada saada, milline parameeter ei vastanud nõuetele ja milline oli konkreetne analüüsil saadud tulemus. Vajadusel on omanikul õigus viibida tema viljaproovi analüüsi tegemise juures.

Kui vilja omanik pole nõus kokkuostjale toodud vilja analüüsil saadud tulemusega, on tal õigus arbitraazanalüüsi tegemiseks. Selleks tuleks võtta uus sõltumatu koondproov ja moodustada sellest kolm laboratoorset proovi, millest üks jääb vilja omanikule, teine vilja vastuvõtjale, kolmas aga saata või tuua Põllumajandusuuringute Keskuse laborisse analüüsiks. Proovid tuleb pakendada ja sulgeda nii, et oleks välistatud võimalus nende terviklikkuse rikkumiseks. Arbitraazproovi korrektsuse ja erapooletuse saavutamiseks võib proovivõtuks kutsuda kohale esindaja Põllumajandusameti kohalikust teenistusest. Proovivõtu koos analüüsimisega võib tellida ka otse Põllumajandusuuringute Keskusest.

Endel Jaggo- Põllumajandusuuringute Keskus asedirektor